

ДО ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ У СУЧАСНІЙ ШКОЛИ

Стаття посвячена вопросам екологического воспитания и его роли в формировании личности современного школьника.

The article is devoted the questions of ecological education and his role in forming of personality of modern schoolboy.

Постановка проблеми. Проблема екологічного виховання молоді, яка повинна закласти основи екологічного благополуччя світу в ХХІ столітті є надзвичайно важливою і актуальною.

Природа як засіб виховання дітей завжди цікавила педагогів. Я.Коменський, Ж.-Ж.Руссо, Й.Песталоцці, А.Дістерверг, К.Ушинський високо цинили її вплив на процес формування людини.

Гармонійна особистість, на думку В.Сухомлинського, нагороджується лише в гармонії з довкіллям. Природа ріднокраю є важливим і могутнім чинником, який „розкриває світ у його довершеності й виразності, висвітлює унікальність кожної форми життя” [4, с. 264].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження (О.Дерев'янку, С.Багоцький, Н.Льєнко, Н.Коваль, Г.Тарасенко, Г.Ковальчук, О.Матвієнко та ін.) продовжують пошук ефективних шляхів екологічного виховання учнівської молоді. Науковці доводять неабияку значущість естетичних аспектів ознайомлення школярів з природою; високо оцінюють роль безпосереднього контакту учнів із довкіллям; наголошують на особливому статусі творчих форм пізнання природи. Здатність досягнути естетично виразне у природі, як наголошує Г.Тарасенко, “наближує дитину до розуміння розмаїття життя на планеті, до досягнення всіх форм його вияву”.

Мета нашої статті: розглянути сутність екологічного виховання та його роль у формуванні сучасної особистості.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури дозволив побачити, що існує багато підходів до визначення поняття “екологія”. Так, наприклад, тлумачний словник української мови стверджує, що це – “взаємовідношення між організмом і оточуючим середовищем” [5, с. 97].

“Український педагогічний словник” С. Гончаренка містить таке визначення: “Екологія – розділ біології, що визначає закономірності взаємовідношень організмів з навколишнім

середовищем, а також організацію і функціонування надорганізованих систем (популяцій, видів, біоценозів, біосфери)” [1, с. 11].

Зміст терміна “екологія” за останні роки значно розширився. Тому від суто біологічного його розуміння треба переходити до нового трактування, що передбачає взаємодію з природою, яка становить не безладне поєднання різних живих істот, а досить стійку й організовану систему. А життя та діяльність людини, як і кожного живого організму, відбуваються в умовах певного середовища.

Сучасні дослідження доводять, що від успішного здійснення екологічної освіти, формування нового екологічного мислення підростаючого покоління великою мірою залежить майбутній стан природного середовища. Отже, екологічне виховання – це “психолого-педагогічний процес, спрямований на засвоєння учнями наукових основ природокористування, формування відповідних переконань і практичних навичок, вироблення певних ціннісних орієнтацій, активної життєвої позиції в галузі охорони природи” [3, с. 266].

У Концепції національного виховання [2], що спрямована на цілісне формування особистості, наголошується, що формування екологічної культури, гармонійних відносин людини і природи посідає в Україні особливе місце. Це викликано багатьма причинами: наслідками Чорнобильської катастрофи, високим рівнем радіаційного та хімічного забруднення навколишнього середовища. Нашим дітям у край необхідні знання про взаємозв'язок природи і суспільства, відчуття відповідності за природу як національну і загальнолюдську цінність, основу життя на Землі. Сучасні школярі мають набути стійку потребу в спілкуванні з природою; оволодіти нормами правильної поведінки в процесі взаємодії з нею; брати активну участь в охороні й поліпшенні навколишнього середовища.

Видатний педагог В.Сухомлинський розкрив суть екологічного виховання учнів засобами природи. Його погляди на світ, природу і місце людини у ній вражають своєю глибиною, цілісністю. Безмежна віра в красу, в її всеперемагаючу силу стала могутнім підґрунтям оптимістичної педагогіки Василя Олександровича, обумовила нову принципову орієнтацію на загальнолюдські цінності.

Філософська заглибленість мислення педагога-науковця, своєрідність тлумачення найскладніших проблем буття і вічності дають підстави для пошуку в його спадщині концептуальних підходів до вирішення складних проблем екологічного виховання дітей у ХХІ столітті.

В.Сухомлинський вибудував струнку педагогічну систему, концентрами якої стали людина і природа. Суспільне виховання, на думку педагога, не повинно відокремлювати дитину від навколишнього світу, а навпаки – зобов'язане максимально враховувати особливості її розвитку як природної істоти: “Людина була й завжди залишається дітям природи, і те, що ріднить її з природою, має використовуватися для її прилучення до багатств духовної культури?” [4, с. 217].

Природа у вчителя-практика – не просто фон для успішного навчання і виховання учнів, не допоміжний засіб впливу на емоційно-вольову сферу вихованців, а “первородне джерело життя, основа радості людського буття”.

Мета екологічного виховання на сучасному етапі розвитку суспільства – формування відповідального ставлення до навколишнього середовища, заснованого на екологічній свідомості [3, с. 267]. Це передбачає дотримання моральних та правових принципів природокористування й пропаганду ідей його оптимізації, активну діяльність з вивчення і охорони природи своєї місцевості.

Мета екологічного виховання досягається комплексним розв'язанням освітніх, виховних та розвивальних завдань.

Екологічне виховання школярів здійснюється за допомогою різних навчальних дисциплін: довкілля, природознавство, рідна мова, читання, позакласне читання (початкова школа); ботаніка, зоологія, генетика та географія, література (середня та старша школа).

Здобуваючи певну систему знань на уроках, учні свідомо засвоюють взаємозв'язки у системі “людина-природа”. Поступове формування екологічної свідомості підведе їх до розуміння того, що:

- гармонійний розвиток людини і природи – це елемент єдиної системи;
- необхідно зберігати екологічну рівновагу задля спільної користі;
- потрібно охороняти природу і зберігати її заради неї самої та майбутніх поколінь.

Слід пам'ятати, що екологічне виховання повинно бути систематичним; здійснюватися на засадах наступності, поступового ускладнення і поглиблення окремих елементів від 1-го до 11-го класів.

Шкільна практика свідчить, що ефективний вплив у цьому напрямку має активне залучення школярів до посильних для них практичних справ з охорони природних ресурсів (озеленення класних кімнат та школи; догляд за квітниками; шефство над лісосмугами;

збирання плодів і насіння лісових і лугових трав; охорона й підгодівля птахів тощо.

Висновки. Отже, формуючи у сучасних школярів гуманний погляд на природу, ми допомагаємо їм зрозуміти, що людина і природа тісно пов'язані між собою, турбота про довкілля, його захист – це турбота про людину, її майбутнє. Нищення природи – результат занепаду особистості, її моральних цінностей.

Література

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник.–К.: Либідь, 1977. – 376 с.
2. Концепція національного виховання // Рідна школа.– 1995.– №9.– С.11-47.
3. Матвієнко О.В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія.– К.: ВД “Стилос”, 2006. – 543 с.
4. Сухомлинський В.О. Вибрані педагогічні твори у 5-ти т. – К.: Рад.школа, 1979. –Т.3. – 367 с.
5. Глумачний словник-мінімум української мови / Уклад. О.М.Єфімов.–К.: Довіра, 1999. – 447 с.

Ю. Стежко

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ВИПРОБУВАНЬ ЗІ ШКІЛЬНОГО КУРСУ “ЛЮДИНА І СВІТ”

Досліджуються методика тестових випробувань із суспільствознавчого курсу “Людина і світ”, спосіб класифікації тестових завдань, психолого-педагогічні умови та організаційні заходи їх застосування.

The article deals with the methodics of Knowledges tests evaluation in the Humanities and Social course “Human and the World”, methods of tests classification, psychological and pedagogical conditions, tests objectives and using.

Реалії ринкових трансформацій, євроінтеграційні тенденції обумовили суспільне замовлення на особистість нового типу, на випускника школи, конкурентноспроможного на ринку знань. Перед педагогічною наукою з усією гостротою постало завдання піднести рівень вітчизняної освіти до європейських стандартів, вдосконалити та уніфікувати методику оцінювання знань, виявлення творчо обдарованої учнівської молоді. Отож видається цілком логічним утвердження в освітніх технологіях іновачій на кшталт тестових випробувань – запоруки об'єктивності, комплексності,